

СОВРЕМЕННОСТЬ

4

СОВРЕМЕНОСТ

списание за литература култура и уметност
бр.4, 2004

Скопје, година 51

Издавачки совет:

д-р Димитар Бошков (претседател),
Светлана Христова-Јоџиќ, Евтим Манев,
д-р Науме Радически, д-р Георги Сталев,
д-р Васил Тоциновски и Радован П.Цветковски

Редакција:

м-р Методи Манев, м-р Виолета Мартиновска и
д-р Васил Тоциновски (главен и одговорен уредник)

Ликовно-графичко уредување:

Илија Богоевски

Лектор:

Верица Тоциновска

Компјутерска подготовка и печат:

Академски печат, Скопје

Списанието излегува петпати годишно со материјална поддршка од Министерството за култура на Република Македонија. Материјалите до еден авторски табак, се доставуваат на дискета и печатен текст на македониан тајмс 12, не се рецензираат и не се враќаат. Адреса: Списание "Современост", Скопје, ул. Франклин Рузвелт 8, пош. фах 221. Чек с/ка 300000001185473, Даночен број 4030988132811 Комерцијална банка а.д. Скопје. Годишната претплата изнесува 500 денари, за странство 40 евра.

СОДРЖИНА

Благоја ИВАНОВ ТРИПТИХ (АРСО, ПЕРСА, ВАНЧЕ)	7
Иван ЧАПОВСКИ ЕПИТАФИ КОН ПЕСНИТЕ “ПЕСНИ-НАДВОР ОД ВРЕМЕТО”	24
Весна МОЈСОВА ПОПЛАДНЕВНО КАФЕМУАБЕТЕЊЕ	43
Бистрица МИРКУЛОВСКА СОНУВАН СОН	48
Васил ДРВОШАНОВ ЗЕЛЕН ГОГО	51
Виолета МАРТИНОВСКА ЕПИСТОЛА ЗА СВЕТООБРАЗНОСТА	53
60 ГОДИНИ АСНОМ	
Александар ИЛИЕВСКИ НАРОДНОТО ПРОСВЕТУВАЊЕ И НАРОДНИТЕ УНИВЕРЗИТЕТИ ВО МАКЕДОНИЈА ЗА ВРЕМЕ НА НОБ	54
Васил ТОЦИНОВСКИ КНИГАТА “ДА ЖИВЕЕ МАКЕДОНИЈА” НА И. Д. МАКЕДОНСКИ ОД 1898 ГОДИНА	60
Јусуф СУЛЕЈМАН ЕДЕН ЦВЕТ ОД СКОПЈЕ	69
Марјан ПАТЛИЦАНКОВСКИ ХЕРМЕНЕВТИЧКА АНАЛИЗА НА ПЕСНАТА “ЧЕДОМОРКА” ОД СЛАВКО ЈАНЕВСКИ	74
Ранко МЛАДЕНОСКИ НАРАТИВНИТЕ СЕГМЕНТИ ВО РОМАНОТ “ПРОРОКОТ ОД ДЕСКАНТРИЈА” ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ	78
Љубиша СТОЈАНОВИЌ ГАБРИЕЛ-СИДОНИ КОЛЕТ КЛАСИК СПОРЕД ОСОБЕНОСТИТЕ НА НЕЈЗИНАТА УМЕТНОСТ И СПОРЕД ВРЕДНОСТА НА НЕЈЗИНОТО ДЕЛО.....	90
ИСЧЕКОРУВАЊА	
Славчо КЕВИЛОСКИ ЧОВЕКОТ ШТО ПРЕМНОГУ ГИ САКАШЕ ЛУЃЕТО.....	101

ПРИОПШТУВАЊА

Страници за списанието “Кворум”, Загреб, Хрватска

Милорад СТОЈЕВИЌ МРЗНЕЊЕ, ОДБЛЕСОЦИ	116
Бранко ЧЕКЕЦ ДВЕ ПАТНИ, ДВЕ ВОДООТПОРНИ.....	118
Бранко МАЛЕШ КОЛКУ СЕ УБАВИ АСИСТЕНТИТЕ НА ФИЛОЗОФСКИОТ ФАКУЛТЕТ.....	121
Крешимир МИЌАНОВИЌ НОЌТА И ДЕНОТ КОГА ЈА ОДБРАНИВМЕ РЕПУБЛИКАТА	125
Зденка ЛЕКО О КОЛКУ ТАЖНИ ЛЉУБОВИ СОНИВ. ЈА ИМА ЛИ МОЈАТА МЕЃУ НИВ?	130
Милко ВАЛЕНТ ОДЕБЕТЕ, ПАРАЛЕЛНИ ИДИОТИ.....	131
Мирослав МИЌАНОВИЌ МАШКОДОБА / ПЕТГОДИШНИВРЕМИЊА	132
КРИТИЧКИ ПРЕГЛЕД	
Гане ТОДОРОВСКИ АНТЕВОТО И АНТЕВСКОТО ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА ПОЕЗИЈА	135
Вера ВЕСКОВИЌ-ВАНГЕЛИ МЕМОАРСКИОТ ЗАПИС НА КИРО ГЛИГОРОВ	138
Гане ТОДОРОВСКИ ЛЕКЦИИ ПО САМОЗАПОЗНАВАЊЕ	144
Владислава СПИРОСКА ИЗГУБЕНОСТА НА ЧОВЕКОТ.....	151
Стојан КОЧОВ ГЛАС ВИВНАТ ВО ОГНЕНА ЛИНИЈА	153
Владислава СПИРОСКА НЕОБИЧНА ИНТРОСПЕКЦИЈА	155
Ранко МЛАДЕНОСКИ ПОЕТСКА ОБНОВА НА ДЕТСТВОТО	157
Радован П. ЦВЕТКОВСКИ СКОПСКОТО КАЛЕ И НЕГОВАТА ТАЈНА	159

821.163.3(02.053.2)-1(04.3)

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ПОЕТСКА ОБНОВА НА ДЕТСТВОТО

*(Васил Тоциновски, Некои чудни бои, Дирекција за култура и уметност,
Скопје, 2004)*

Со Блаже Конески ќе почнеме. Без двоумење. Со неговиот "Кафез": *"Триесет години. И што е сторено? Триесет скршени врчки./ Действото во мене е зајворено/ во еден кафез од брчки"*. Со Васил Тоциновски ќе продолжиме, се разбира. Со последниот стих од "Најубавиот цвет во нас": *"Јас само во јесниите својство действо го обновувам"*. Првата песна од поетската збирка за деца "Некои чудни бои" на Васил Тоциновски, во издание на Дирекцијата за култура и уметност, се вика "Враќање во детството". Спрегата на овој наслов ("Враќање во детството") со веќе цитираниот последен стих ("Јас само во песните своето детство го обновувам") нуди еден потенцијален одговор на прашањето за смислата на поезијата, но и за смислата на уметноста воопшто. Ете што, меѓу другото, може да направи поезијата - да го обнови детството. Оние што не веруваат - нека се уверат! Тоциновски верува и не уверува во тоа!

Поетската збирка за деца на Тоциновски со наслов "Некои чудни бои" избобилува со мотиви, со слики, со пејзажи, со бои, со описи, со настани. Таа е еден стихотворен мозаичен збир од ветер, цвет, сонце, месечина, ѕвезди, божилак, небо, дожд, езеро, шума, разноразни животни, детски соништа, желби и мечтаења. Во овој поетски мозаик се преплетуваат меѓу себе светот на детето, од една, и све-

тот на возрасните, од друга страна. Светот на детето е чист, невин, недопрен од грижите и тагите на возрасните, исполнет со игра, со радост и со бескрајни желби. Светот на возрасните е оптоварен со проблеми, со динамика и со едно бесцелно трчање напред во животот. Опонентноста на овие два света е мошне уметно дистанцирана во песната "Настан во автобусот". Од аспект на нејзината структура би можеле да зборуваме за сичко кое се состои во следново: Едно русокосо дете кое патува во автобусот не знае каде да се симне, односно заборавило која е неговата улица. Возрасните патници од автобусот се вознемирени поради тоа што не можат да му помогнат на детето кое, на прв поглед, не знае каде и зошто патува. Но, се случува неочекувана разврска. Детето здогледува на една улица деца кои играат и им открива на возрасните дека токму тоа е неговата улица. Детето се симнува од автобусот, а кај возрасните патници останува дилемата каде и зошто тие патуваат, односно како да си помогнат себеси: *"А автобусот го продолжи/ патувањето по градот,/ со прашања и дилеми/ од баби, тетки и чичковци,/ та мислат и погодуваат/ каде и зошто, оти и како/ и тие сега патуваат!"*. На детето, значи, му е многу лесно да ја најде смислата на своите постапки, на своето безгрижно чекорење. На возрасните тоа многу тешко им оди од

рака кога едно такво русокосо дете ќе ги потсети дека треба почесто да се запрашуваат каде и зошто трчаат! Парадоксално, но сосема вистинито: децата многу подобро ја знаат смислата на животот отколку возрасните! Тоа имплицира, секако, дека во оваа постска збирка на Тоциновски детето е поставено на вистинскиот пиедестал - тоа не е мало дете кое не разбира, туку е мал човек од кого и големите, односно возрасните можат многу што да научат.

Токму во таа смисла песните во "Некои чудни бои" не се оптоварени со некоја морално-дидактичка крутост. Навистина може да се забележи во нив и одредена воспитна нијанса, но секогаш "се чита" внимателноста на авторот тој елемент да биде врамен преку детската игра, да биде тивок и ненаметлив.

Стиховите во оваа поетска збирка за деца стануваат поприемливи, поблиски до читателот и преку една постапка на структурирање на песните која ја детерминираме како антропоморфизација. Тоа значи дека Тоциновски на неживите нешта им вдахнува живот, им дава душа, ги оживува предметите. Тие, предметите, добиваат антропоморфни својства. Така, *дождовниите кайки ѝеаџ, ветроџи иџра, куќиите имааџ очи, мракоџ чекори, се намуриџило синоџо небо, свездиите иџрааџ криеница, ѝокривиите и оџациите сонувааџ, џревките шеџоџаџ, часовникоџ разџовара со деџеџо* и така натаму. Оваа поетска постапка ги урива бариерите меѓу детето, од една, и непознатото, далечното, од друга страна. Читајќи ги овие стихови, детето ќе може да ги допре свездите, да игра со ветерот, да шепоти заедно со тревките, да разговара со цветот, да го најде, на пример, одговорот на прашањето - каде ќе спие мракот. Сè овде станува блиско и познато.

"Некои чудни бои" на Тоциновски функционира и како лексикографско четииво, како речник. Предметите и појавите

се дефинираат преку метафората, преку алтернативните детерминанти, и на таков начин овие стихови вршат, меѓу другото, и една метајазичка функција. Кога се читаат ваквите сегменти на песните, навистина се добива впечаток дека оваа збирка е поетски лексикон, речник преку кој се појаснуваат и објаснуваат непознатите нешта. Колку за илустрација ќе цитираме само мал сегмент од песната "Залез": *"Се чудаѝ децаѝа, се чудаѝ децаѝа/ каде сонцеѝо се скри"*. Насловот на песната е "Залез". Вториот стих од песната вели "...сонцето се скри". Постои едно непишано правило во стихотворењето кое вели дека стиховите треба значенски да го потврдат насловот на песната. Во оваа песна тоа е така. Залезот се дефинира како "криење на сонцето". За зборот "залез", значи, се дава следната лексикографска детерминанта: "Природна појава кога сонцето ќе се скрие зад хоризонтот". Се разбира дека ова е одредница добиена по пат на импликации, но нашата цел е само да ја покажеме и да ја докажеме тезата дека во одделни стихови доминантна е метајазичката функција.

Оваа поетска книга изобилува, како што веќе покажавме со антропоморфизација, но и со фантастика, односно со имажинација, и тоа со онаа невина и чиста детска имажинација. Тоа е имажинацијата на ликовите во овие стихови како Сашо, Томе, Гоце, Биле, Наде, Мирко, Лиле, Мирјана и многу други. Тоа се децата чии игри и чии бескрајни имажинации ги создаваат стиховите во "Некои чудни бои". Многу имиња, многу деца. Во стиховите на оваа збирка, значи, ќе се препознаат многу Сашовци, Томевци, Мирковци, многу Билјани, Лилјани и Мирјани. Ова е поетска збирка од нив и за нив. Секаде ги има овие имиња. Тоа секако ќе значи дека оваа поетска збирка на Тоциновски не е само за некои, туку е за сите деца. Во неа има што да се прочита и има што да се научи.

ISSN 0038-5972